

**SVM 2003045, ”Farendløse NØ”, Farendløse By, Matr.nr. 10a,
Farendløse sogn. Ringsted Herred. Vestsjællands Amt. Stednr.
040204. KUAS j.nr. FOR 2003-2123-0168.**

Prøveundersøgelse stort set uden fund af arkæologisk interesse foretaget i perioden 6. til 8. oktober 2003. Udgravningsleder var arkæolog Henrik Høier.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	2
Undersøgelsens forhistorie	2
Administrative data.....	2
Øvrige data	2
Topografi, terræn og undergrund.....	2
Målesystem.....	3
Udgravningsmetode.....	3
Undersøgelsens resultater	3
Fremtidigt arbejde.....	4
Anlægsliste	5
Fundliste og -beskrivelser.....	5
Tegningsliste.....	5
Fotoliste	5
Liste over måldata.....	5
Bilag 1 – søgegrøfterne med angivelse af feltnumre, muldykkelser m.v.....	1

Undersøgte søgegrøfters beliggenhed. Kortbaggrund 1:25.000 ©KMS.

Abstract

Prøveundersøgelse foretaget på et mindre bakkedrag ved den nordøstlige del af Farendløse by. Kun eet enkelt anlæg, en ikke nærmere daterbar kogegrube, kunne registreres i de i alt 8 udlagte søgegrøfter.

Undersøgelsens forhistorie

Undersøgelsen skyldes, at arealet i nær fremtid skal udstykkes i maksimalt 10 parceller, og derefter byggemodnes med henblik på opførelse af parcelhuse (jf. lokalplan nr. 146 for Ringsted kommune). Rent arkæologisk ligger arealet på et topografisk interessant sted, idet det berørte område er sydskråningen af et bakkedrag, der tillige ligger meget nær Farendløse kirke.

Ifølge skriftlige kilder fra 1300-tallet skulle der have eksisteret en mindre hovedgaard i Farendløse. Hverken spor af denne eller anden middelalderlig bebyggelse i byen er registreret i Det Kulturhistoriske Centralregister.

Under selve Farendløse kirke er der dog tidligere fundet rester af en formodet rundkirke, og Nationalmuseet har på den baggrund foretaget undersøgelser på arealet umiddelbart nord for kirken (jf. 040204-SB nr. 7).

Denne rapport dækker undersøgelsen foretaget fra den 6 til den 8 oktober 2003.

Administrative data

Dato	Hændelsesforløb
10. september 2003	Ejer/bygherre har anmodet om udtalelse.
11. september 2003	Udtalelse og budget til KUAS til godkendelse pr. brev og til jpi@kuas.dk
15. september 2003	Sendt godkendt udtalelse til rekvirent pr. post.
22. september 2003	Telefonisk henvendelse fra rekvirent, Torben Hansen - undersøgelse 6. oktober.
6. oktober 2003	Forundersøgelse påbegyndt ved Henrik Høier og Rikke Dahl Sørensen.
8. oktober 2003	Forundersøgelse afsluttet med opmåling v. landmåler T. Mandahl Pedersen.
8. oktober 2003	Udtalelse efter forundersøgelse sendt til Torben Hansen pr. brev.

Sydvestsjællands Museum, Storgade 17, 4180 Sorø, er ansvarlig for undersøgelsen, og alt originalmateriale opbevares efterfølgende samme sted. Prøveundersøgelsen blev finansieret af lodsejeren/bygherre gdr. Torben Hansen, Langagervej 36, Farendløse.

Øvrige data

Udgravningen påbegyndtes mandag d. 6/10 og afsluttedes onsdag d. 8/10 2003. Deltagere var Stud. Mag. Rikke Dahl Sørensen og arkæolog Henrik Høier (udgravningsleder).

For den maskinelle del af arbejdet stod Henrik Jørgensen fra firmaet "Svanebjerggaard", 4200 Slagelse. Selve maskinkraften var en større gravemaskine påmonteret en to meter bred planérskovl. Vejrliget var i perioden køligt oktobervejr med lidt sol og ind imellem lidt småbyger.

Det berørte jordareal ejes af gdr. Torben Hansen, Langagervej 36, Farendløse, der også er bygherre for udstykning samt byggemodning.

For tegningsmaterialets behandling i MapInfo stod Rikke Dahl Sørensen.

Topografi, terræn og undergrund

Det undersøgte areal befinder sig på 4 centimeter kort nr. 1512 - 4 NV. Landskabet er på stedet et svagt bølgende terræn med enkelte mindre markante bakkedrag. Hvad angår de lokale højdeforhold ligger den undersøgte sydskråning mellem kote 37 m (i nord) og 32 m (i syd) O.D.N.N.

Muldlaget, der typisk er 30-40 cm i tykkelsen, består af gråbrun *meget* sandet muld. Under dette ligger et gulbrunt sandlag, der flere steder ser svagt muldblandet ud, og først herunder findes et rent

lysegult sandlag, der enkelte steder er lidt lerblandet. Både muldlaget og de underliggende lag er pga. sandindholdet meget "levende" og allerede den første dag begyndte de opgravede jordbunker at fyge tilbage i grøfterne! Der er således ingen tvivl om, at selve bakkedraget må betegnes som et "fygesandsområde", hvad der i øvrigt også blev bekræftet af ejeren Torben Hansen og dennes far Johannes Hansen samt enkelte andre lokale forbipasserende. Dette forhold gælder også for de nærliggende højdedrag, samt det bakkedrag hvorpå kirken er placeret. På dette sted skulle muld og undergrund efter det oplyste være endnu mere finsandet end det her påtrufne.

Målesystem

Vores lokale målesystem består af udsatte målepunkter i de enkelte søgegrøfter, hvorefter søgegrøfterne blev indtegnet. Efterfølgende blev punkterne indmålt af landmåler T. Mandahl Pedersen med GPS i System 34 Sjælland d. 8/10-2003.

Udgravningsmetode

Efter udsatte landmålerstokke blev der gravet i alt 8 stk. 2 meter brede søgegrøfter. Grøfterne, der ligger med en indbyrdes afstand på ca. 20 meter, er orienteret tilnærmelsesvis nord/syd. Straks efter muldafrømningen blev der udsat målepunkter i grøfterne med en indbyrdes afstand på 40 meter.

Dernæst blev grøfterne tegnet i størrelsesforholdet 1:100 på tegnefolie i A-3 format. Dette tegningsmateriale består af 4 originaltegninger benævnt T.1 til T.4.

Da grøfterne stort set må betegnes som "sterile", foreligger der af fotografisk dokumentation blot oversigtsbilleder taget med henholdsvis farvedias og digitalt kamera (jf. nedenstående fotoliste). Der blev hverken hjembragt fundmateriale eller anvendt metaldetektor ved undersøgelsen.

Undersøgelsens resultater

Den samlede længde af de 8 søgegrøfter er ca. 750 meter - svarende til 1500 kvm.

Bebyggelsesarealet er opgivet til ca. 25.000 kvm, hvilket giver en dækningsgrad på omkring 6 %. Dette er muligvis ikke en specielt høj dækningsgrad, men eftersom samtlige søgegrøfter – bortset fra eet enkelt anlæg sydligt i grøft 4 - er fuldstændig sterile, må forholdet betegnes som værende tilstrækkeligt.

Som allerede nævnt ovenfor fandt vi kun eet enkelt anlæg, nemlig en mindre koge-grube sydligt i grøft 4. Anlægget er ikke nærmere daterbart.

Topografisk synes lokaliteten ellers ved første øjekast at være meget interessant - en bynær sydvendt skråning beliggende tæt nord for kirken. Forklaringen på det rent anlægsmæssigt meget magre resultat skal utvivlsomt søges i det forhold, at bakkedraget både i gammel og nyere tid ofte har været plaget af sandfygning!

Hvis der overhovedet er hold i teorien omkring en middelalderlig "hovedgaard" i Farendløse, hvad de tidligere rundkirkeagtige fundamenter under kirken *kunne* indikere, skal denne søges i nærområdet syd eller vest for kirken. Et areal der pt. delvist er dækket af den nuværende kirkegård. Et andet forhold der ikke er arkæologisk dokumenteret, er muligheden af et "voldanlæg" e.lign. på den lille markante bakke øst for kirken. Her skulle der tidligere ved rekognoscering være iagttaget munkestensfragmenter i pløjelaget!

Fremtidigt arbejde

Efter den her gennemførte prøveundersøgelse må det konkluderes, at der rent arkæologisk ikke er noget at komme efter på det her berørte bebyggelsesareal i Farendløse. Mere interessante områder er de arealer omtalt ovenfor under afsnittet "resultater".

Sydvestsjælland Museum den 10. oktober 2003.

Henrik Høier

Arkæolog

Anlægsliste

Der blev kun påtruffet eet reelt anlæg i de 8 søgegrøfter, nemlig en kogegrube sydligst i grøft 4. Anlægget er ca. 1,5 meter i diameter og fylden bestod af fint sandet muld med et større indhold af trækulsnister og større brændte sten.

Fundliste og -beskrivelser

Der blev ikke hjemtaget fundmateriale fra undersøgelsen!

Tegningsliste

T-nr.	Type	Skala	Initialer
1	Fladetegning	1:100	R.D.S.
2	Fladetegning	1:100	R.D.S.
3	Fladetegning	1:100	R.D.S.
4	Fladetegning	1:100	R.D.S.

Fotoliste

Digitalt kamera

F.nr.	Opt.	Motiv	Init.	Dato
	2003045D1 & 2	Oversigtsbillede set mod sydvest	R.D.S.	6/10
	2003045D3	Oversigt set mod øst fra bakketoppen	R.D.S.	6/10
	2003045D4	Oversigtsbillede set mod sydvest	H.H.	7/10

Farvedias

F.nr.	Opt.	Motiv	Init.	Dato
2003 F11	1 & 2	Oversigtsbillede set mod sydvest	R.D.S.	6/10
2003 F11	3 & 4	Oversigt set mod øst fra bakketoppen	R.D.S.	6/10
2003 F11	5 & 6	Oversigtsbillede set mod sydvest	R.D.S.	7/10

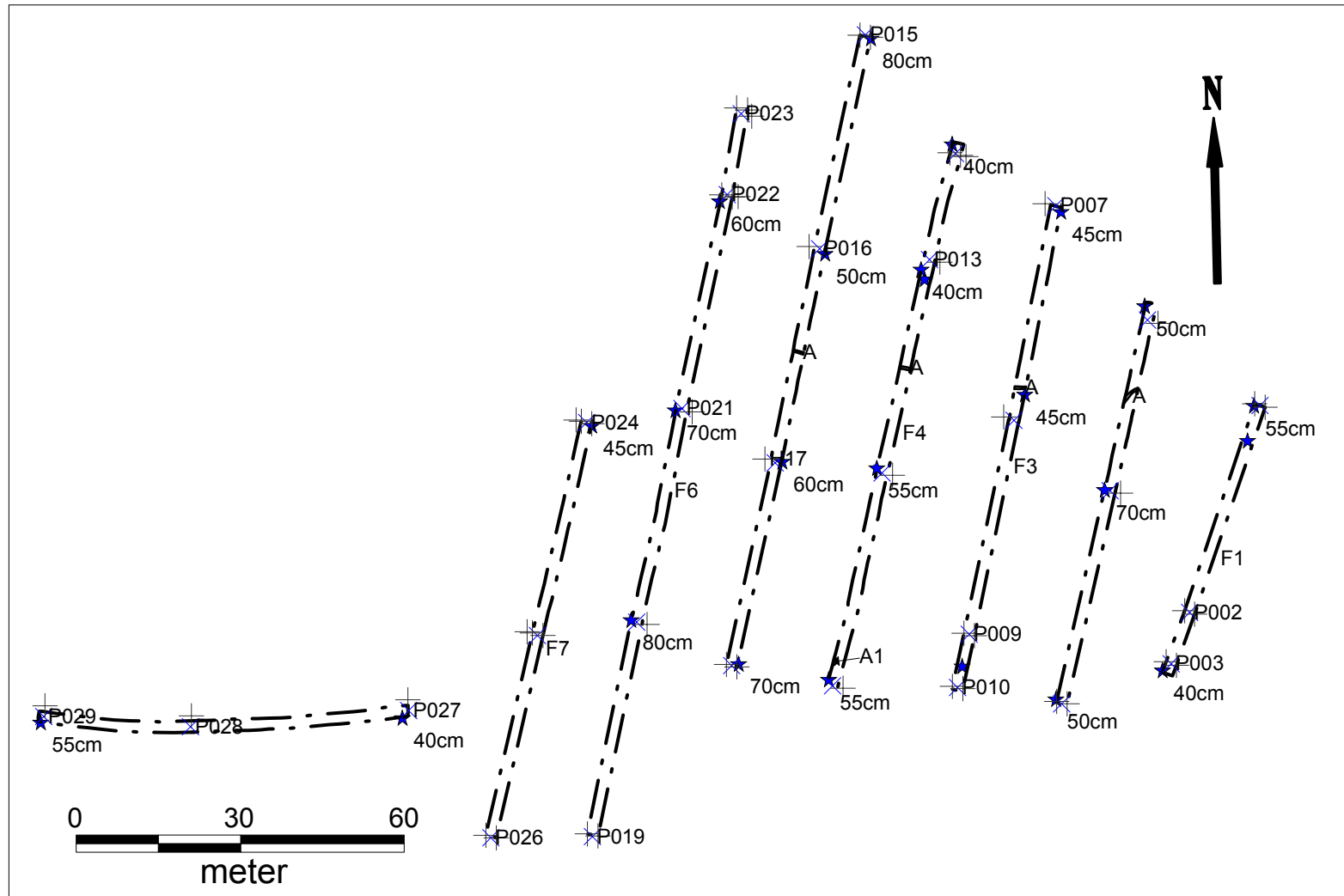
Liste over måledata

Indmålte punkter System34Sj, GPS indmålt af landmåler T.M.Pedersen.

Punkt	y	x	z	MI-X	MI-Y
P001	107708.65	113878.76	34.334	-113878.77	107708.64
P002	107670.81	113891.64	34.419	-113891.62	107670.81
P003	107661.4	113895	34.11	-113894.99	107661.41
P004	107654.08	113915.03	33.702	-113915.01	107654.09
P005	107693.03	113906.16	34.722	-113906.15	107693.05
P006	107724.26	113899.3	35.608	-113899.32	107724.26
P007	107745.15	113916.05	36.458	-113916.07	107745.15
P008	107705.92	113923.73	35.658	-113923.72	107705.91
P009	107666.81	113931.88	34.054	-113931.9	107666.82
P010	107657.09	113934.02	33.625	-113934.02	107657.09
P011	107657.42	113956.86	33.182	-113956.87	107657.41

Punkt	y	x	z	MI-X	MI-Y
P012	107696.31	113947.82	35.139	-113947.83	107696.31
P013	107735.32	113939.15	35.984	-113939.16	107735.32
P014	107754.72	113934.4	35.669	-113934.4	107754.72
P015	107776.38	113950.88	34.309	-113950.86	107776.39
P016	107737.29	113959.24	35.009	-113959.23	107737.3
P017	107698.16	113967.37	34.428	-113967.36	107698.16
P018	107661.07	113975.29	32.79	-113975.3	107661.09
P019	107629.83	114000.76	31.964	-114000.76	107629.85
P020	107669.01	113992.66	32.612	-113992.68	107669.01
P021	107708.08	113984.42	34.128	-113984.4	107708.08
P022	107747.19	113976.12	34.145	-113976.12	107747.19
P023	107761.94	113973.58	33.621	-113973.57	107761.95
P024	107705.53	114001.84	33.94	-114001.82	107705.53
P025	107666.61	114010.84	32.445	-114010.82	107666.6
P026	107629.63	114019.32	32.184	-114019.34	107629.63
P027	107652.87	114034.34	32.867	-114034.35	107652.86
P028	107649.9	114074.2	32.252	-114074.2	107649.91
P029	107651.77	114101.07	30.874	-114101.05	107651.76

Bilag 1 – søgegrøfterne med angivelse af feltnumre, muldtykkelser m.v.

Stjerner viser muldtykkelser, F+nummer er feltnummer, A+nummer er anlægsnummer jf. liste. A uden nummer er bl.a. dræn. P+nummer er indmålte punkter af landmåler jf. liste over måledata.